

İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Programlarında Yer Alan Değerler

Feride İDİ TULUMCU *

Fatih Mehmet TULUMCU **

Özet - Bu araştırmanın amacı; Cumhuriyet Dönemi ilköğretim ikinci kademe Türkçe dersi programlarında yer alan değerleri incelemektir. 1924 ile 2013 yılları arasında orta kademe için kullanılan Türkçe dersi öğretim programları (1924, 1929, 1931, 1938, 1949, 1962, 1981, 2006 Türkçe öğretim programları) incelenmiştir. Araştırma verileri Yaman'ın (2009) 62 maddeden oluşan "Ders Kitaplarındaki Değerler Formu (DKDF)" dikkate alınarak elde edilmiştir. Formda değerler estetik, teorik, iktisadi, siyasi, sosyal ve dini değerler olmak üzere altı grupta toplanmıştır. Verilerin işlenmesinde doküman incelemesi kullanılmış, veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın sonucunda Türkçe programlarında en çok sosyal değerlere vurgu yapıldığı ortaya çıkmıştır. Tüm programlarda edebi metinler, estetik değerlerin kazandırılmasında en önemli araç olarak karşımıza çıkmaktadır. 2006 Türkçe Dersi programıyla estetik değerlerin sadece edebi metinler ile ele alınamayacağı fikri ön plana çıkmış; sürekli değişen ve gelişen teknolojinin etkisinin de göz önünde bulun-

* Arş. Gör, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

E-posta: ferideidi@sakarya.edu.tr

** Arş. Gör, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

E-posta: ftulumcu@sakarya.edu.tr

durulması gerekliliği vurgulanmıştır. Siyasi değerler, dönemin özellikleri de göz önünde bulundurularak Türkçe dersi programlarına yansıtılmış, günümüze gelene kadar ise özellikle 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda siyasi değerler evrensel bir boyutta ele alınmıştır. Teorik değerlerin yapılandırmacı yaklaşımın da etkisiyle 2006 programında ayrıntılı bir biçimde ele alındığı ve bu değerlerin sistematik olarak programa yansıtıldığı görülmüştür. Etkinlik temelli ve öğrenci merkezli yaklaşımın temel dil becerilerinin kazandırılmasında en önemli faktör olarak kendini göstermesi ile birlikte teorik değerler, 2006 programı ile ulaşılması beklenen temel becerilerin belirlenmesinde en önemli etken olarak karşımıza çıkmasına sebep olmuştur. Bütün programlarda dini ve iktisadi değerlere diğer değerlere oranla daha az yer verildiği görülmüştür. Araştırmanın bulguları literatür ışığında yorumlanmış ve birtakım öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler- Türkçe dersi programları, Değerler

Giriş

Değer ve değerler eğitimi kavramı, içinde insan ve toplumun olduğu her bilim dalının konusu olmaktadır. Kişilerle ve kendimizle ilişkilerimizde, başkalarının ve kendimizin yapıp ettikleri ve ortaya koyduklarıyla ilgimizde, yakın çevremiz, çağımız, geçmiş ve gelecekle bağımızla belli bir bütünlükte bir kişi olarak var olmamızın temelinde değer anlayışımız, bunun temelinde ise insan anlayışımız -insandan ve kendimizden beklediklerimiz- bulunur (Kuçuradi, 2013, s. 5). Değer, özellikle psikoloji, sosyoloji, pedagoji ve din eğitimi alanlarında içi doldurulması gereken ve pratikte uygulanabilir argümanlarının oluşturulması istenen bir kavramdır. Türkçe Sözlük (2005, s. 485)'te değer kavramı, "bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet" ve "bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü" olarak tanımlanmaktadır. Değer hükmü bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğunu belirten ifade ise, o halde değer de bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır (Güngör, 1998, s. 27). Değerler; genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır (Yaman ve diğerleri, 2009, s. 108). Kişiden kişiye ve toplumdan topluma farklılık arz eden değerler, araştırmacılar tarafından da farklı tanımlanmakta farklı bakış açıları ve disiplinlerle ele alınmaktadır. Nitekim değerın tek bir tanımını olsaydı dünyada huzur olur, anlaşmazlık olmazdı herkes o ana kurala göre hareket ederdi (Demirtaş, 2012).

Demirel (2010, s. 31) değerler eğitimi, “öğrencilerin doğru veya yanlış bir durum ile karşı karşıya geldiklerinde nasıl düşünmeleri ve hissetmeleri gerektiği konusunda okulların yaptığı yol gösterme” olarak ifade etmektedir. Örgün eğitim kurumlarının Türk çocuklarının millî, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini tanıyan, bilen ve benimseyen fertler olarak yetişmesinde; değerlerimizin aktarımında, korunmasında ve yayılmasında önemli bir görevi vardır (Şen, 2008, s. 769). Tüm bunlar her eğitim kademesi ve bu kademedeki öğretimi gerçekleştiren her disiplin için eğitim ve öğretim programlarıyla planlanmıştır. Dolayısıyla çocukta iyi bir karakter yapılımasını amaçlayan değerler eğitimi ayrı bir ders olmayıp, bütün ders programlarını ve okul içi etkinlikleri içine alan bir müfredat çerçevesinde yürütülmelidir. Okul programında yer alan bütün dersler bu amacı gerçekleştirecek şekilde birbiriyle bağlantılı ve bütünlüklü olmalıdır (Hökelekli, 2013, s. 281). Örgün eğitim veren kurumların başında olan okullarda her şeyden önce iyi karakterli bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için eğitim ve öğretim programlarında gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Lickona'nın da (1991) dediği gibi iyi karakter otomatik olarak oluşmaz; öğretme, model olma, öğrenme ve uygulama içeren süreçler vasıtasıyla zamanla gelişir. Bu konuda okullar da sorumludur. Medenî ve özen sahibi okulları vücuda getirmek öğrencilerde iyi karakter geliştirmek ve etkili eğitim-öğretim için zorunludur (Aktaran: Pamuk, 2007, s. 44).

Öğretim programları boyutundan meseleye baktığımızda, kendi ayakları üzerinde durabilen, iyi, yasalara saygılı vatandaşlar yetiştirmede, günümüz okullarında bilginin yanı sıra değerlerin de kazandırılmasına önem verildiği anlaşılmaktadır (Yiğittir ve Öcal, 2010, s. 408). Öğretim programı, okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2012, s. 6). Öğretim programı, ilgili dersin hedeflerinin belirlendiği, hedeflere yönelik yapılacak uygulamaların nasıl olacağı belirtilen, muhatabı olan öğretmenlerin her aşamada bir başvuru metni olarak kullanacağı programdır. Bu yüzden nitelikli, eğitilmiş insan gücünü, toplumun ihtiyaçlarına uygun biçimde ve istenilen kalitede yetiştirebilmek için, eğitim programları, belirli aralıklarla, tarafsız olarak gözden geçirilmeli ve gerekli değişiklikler yapılmalıdır (Girgin, 2011, s. 12).

Açık ve örtük programlar kapsamında okullarda gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin içeriğini toplum ve bireyin beklentileri şekillendirmektedir (Ekşi ve Katılmış, 2011). Değerler eğitiminde eğitim programlarının değerleri benimsetecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Kurtdede-Fidan, 2009, s. 17).

Günümüz toplumunda iletişim ve etkileşim imkânlarının artması özellikle değerler eğitiminin öğrenciye kazandırılmasını önemli bir ön koşul olarak ortaya çıkarmaktadır. Bu iletişim ve etkileşim ortamının en önemli kullanım aracı dildir. Dil, insan doğasını, bulunduğu topluluğun ortak değerlerini taşıyan ve bir başkasına aktaran dinamik bir yapıda karşımıza çıkmaktadır. İnsan, kavramların bir dil bütünlüğü içinde kazandıkları değerlerle birlikte sosyalleşir ve dil yardımıyla öğrenme, öğrendiklerini uygulama, yorumlama gibi birtakım düşünme ve ifade etme faaliyetlerinde bulunur (MEB, 2006, s. 2). Türkçe dersinin konuşma, yazma, okuma, dinleme, izleme, görsel okuma, dilbilgisi gibi becerileri geliştirme misyonunun yanında kültür ve değerleri gelecek nesillere aktarma misyonu da vardır. Çünkü dil bir toplumun değerlerinin taşıyıcısıdır. Bir milletin tüm ahlaki, sosyal, kültürel değerleri dilde gizlidir (Akyol, 2010, s. 5). Günümüz çağdaş dil eğitimi, sadece dilin kurallarını öğretmek ve dilin yapısını oluşturan okuma, yazma gibi becerilerin sunulduğu bir alan olarak ele alınmasını eksik bir eğitim anlayışı olarak görmektedir. Dolayısıyla Türkçe öğretim programının öğrenciye kazandırılması gereken değerler ve bu değerlerin öğrenci tarafından içselleştirilmesi için önemli bir kılavuz olarak da ele alınması gereklidir.

Türkçe dersi; doğru ve güzel okumayı/yazmayı, etkili dinlemeyi, dil bilgisi kurallarını uygulatmayı ya da etkili konuşmayı amaçlamanın yanında; bireyin millî, ahlaki, sosyal ve evrensel değerlere sahip olmasını da amaçlar (Şen, 2008, s. 764). Türkçenin bu amacına hizmet eden en önemli araç metinlerdir. Her dersin kendine özgü öğretmeyi hedeflediği konu alanı olmakla birlikte özellikle Türkçe dersleri edebî metin temelli işlendiği için karakter eğitimi, değer aktarımı yöntemlerinden ahlaki muhakeme ve değer analizi yöntemlerinin kullanımı için son derece elverişlidir (Karatay, 2011, s. 1403). Dolayısıyla Türkçe dersi hem ana dili öğretimini içerdiği hem de edebi metinler yoluyla öğretildiği için toplum hayatı içinde oldukça aktif bir rol oynar. Türkçe dersi ele aldığı konular, ele aldığı konuları işleyiş şekli ve kullandığı yöntemler sebebiyle sosyal yönü ağır basan bir derstir. Türkçe dersi, metinler vasıtasıyla, dilin güzel örnekleriyle öğrencilerin kazanımları gerçekleştirmesini sağlamayı amaçlamaktadır (Bulut, 2011, s. 49). Özellikle Türkçe dersinin diğer disiplinlerin öğretimindeki etkisi anlama ve anlatma becerileri boyutları ile ele alındığında Türkçe dersinin diğer öğretim ve aktarımındaki öneminin yadsınamaz olduğu ortaya çıkmaktadır. Akyol (2010, s. 61)' a göre Türkçe dersinin değer öğretiminde diğer derslere göre sorumluluğu biraz daha fazladır. Çünkü değerler ve kültürel birikimler yeni nesillere dille aktarılır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; Cumhuriyet Dönemi ilköğretim ikinci kademe Türkçe dersi programlarında yer alan değerleri incelemektir. Aynı zamanda 1924 ile 2013 yılları arasında orta kademe için kullanılan Türkçe dersi öğretim programlarında (1924, 1929, 1931, 1938, 1949, 1962, 1981, 2006 Türkçe öğretim programları) yer alan sosyal, teorik, siyasi, iktisadi, estetik ve dini değerleri tespit etmek bu araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Türk Millî Eğitiminin ve Türkçe Öğretimin genel amaçlarına bakıldığında değer içerikli kavramlara vurgu yapılmaktadır. Özellikle Türkçe öğretimi programlarının genel amaçlarına bakıldığında zaman içerisinde yeni değer içerikli ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Ancak programlar hazırlanırken öğrenciye aktarılması gereken değerlerle ilgili sistematik bir bakış açısına ihtiyaç vardır. Dolayısıyla yapılan bu araştırma, incelenen programlarda açık veya örtük olarak ele alınan değer ifadelerinin belli bir sistem içinde öğrenciye aktarılmasında ne kadar kılavuzluk edebildiğinin belirlenmesi açısından önemlidir. Aynı zamanda hazırlanacak yeni Türkçe dersi öğretimi programları için değerlerin belli bir plan dâhilinde aktarılmasına rehberlik edebileceği düşünülmektedir.

İlgili Araştırmalar

Türkçe dersi öğretimi programlarını araştırma kapsamına alan iki çalışma karşımıza çıkmaktadır. Eyüp (2011) tarafından yapılan çalışmada literatür taraması sonucu elde edilen temel değerler (adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, özgürlük, saygı, sevgi, çalışkanlık, vatanseverlik, dürüstlük, sağlıklı olmaya önem verme, yardımseverlik, dayanışma, sorumluluk, temizlik, misafirperverlik, doğal çevreyi koruma) perspektifinde Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar Türkçe dersi için hazırlanan programlarda hangi değerlere yer verildiği belirlenmiştir. Bu araştırmanın sonucunda Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar ilköğretim birinci ve ikinci kademe için hazırlanan Türkçe dersi programlarının hiçbirinde değerlerle ilgili ayrıntılı bir bilgiye yer verilmediği görülmüştür. Sadece programların amaçlarından ve açıklamalarından hareketle değerlerle ilgili bazı ifadelerin yer aldığı belirtilmiştir. Güven (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise ilköğretim Hayat Bilgisi (1–3. sınıflar), Sosyal Bilgiler (4–7. sınıflar), Türkçe (1–8. sınıflar), Matematik

(1–8. sınıflar), Fen ve Teknoloji (4–8. sınıflar) derslerinin öğretim programları öğrencilere kazandırılması hedeflenen değerler, araştırma öncesi taranan değerler eğitimi ile ilgili literatür çerçevesinde incelenmiştir. İncelenen İlköğretim Türkçe Dersi (1-5) ve İlköğretim Türkçe Dersi (6. 7. ve 8. sınıflar) öğretim programları ile ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır: Türkçe (1–5. sınıflar) dersi öğretim programındaki değerlerle ilgili doğrudan bir başlık bulunmadığı ancak programın farklı bölümlerinde değerlerle ilgili ifade ve açıklamaların yer aldığı belirlenmiştir.6, 7, 8. sınıflar için hazırlanan Türkçe dersi öğretim programında ise 1–5. sınıflar programına benzer bir şekilde değerlerle ilgili doğrudan bir başlık bulunmadığı ancak programın amaçlarında, ulaşılması beklenen temel becerilerde, bazı kazanım ifadelerinde ve programda yer alan dinlenecek/izlenecek materyallerin içeriğinde bulunması gerekenler arasında değerlerle ilgili ifade ve açıklamaların yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra Yaman (2009), Şen (2008) ve Karatay (2011) tarafından yapılan çalışmalarda Türkçe öğretiminde kullanılan metinler değer bağlamında ele alındığı görülmüştür. Akyol (2010) tarafından yapılan bir çalışmada ise belirlenen iki farklı yayınevine ait, öğrenci ders ve öğrenci çalışma kitabını içeren, 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında yer alan sevgi temasının hedefler, kazanımlar ve etkinlikler bakımından değerler eğitimine uygunluğu incelenmiştir. Yapılan bu araştırma ile birlikte ise Cumhuriyet dönemi boyunca ilköğretim ikinci kademe için kullanılan Türkçe dersi öğretim programlarında yer alması gereken değer ifadelerinin ne ölçüde sistematik ele alınıp alınmadığı, öğrenciye aktarılması öngörülen değerlerin ne ölçüde bu programlara yansıtılıp yansıtılmadığını ortaya konulmaktadır. Yapılan bu çalışmanın diğer çalışmalardan önemli bir farkı ise önceden belirlenmiş olan, Türkçe dersinde öğrenciye aktarılması öngörülen değer ifadeleri çerçevesinde öğretim programlarını incelemesi, değerlerin günümüze gelene kadarki süreçteki ele alınış sistematikteki eksiklikleri ortaya koymaktır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Türkçe dersi öğretim programlarından elde edilen verilerin işlenmesinde doküman incelemesi kullanılmış, veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Doküman inceleme, belgesel tarama olarak belirtilen, geçmişteki olguların izlerini taşıyan resim, film vb. yapıtları, olgularla ilgili olarak yayımlanmış kitap, dergi vb. birtakım yazılı materyalleri analiz etmek için kullanılan nitel araştırma

yöntemidir (Karasar, 2008, s. 183). İçerik analizi, sözel veya yazılı verilerin belirli bir problem veya amaç bakımından sınıflandırılması, özetlenmesi, belirli değişkenler veya kavramlarının ölçülmesi ve belirli bir anlam çıkarılması için taranarak kategorilere ayrılmasıdır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010).

Evren ve Örneklem

Araştırma evreni üzerinden yapılmıştır. Örneklem alınmamıştır. Araştırmanın yapıldığı evren Cumhuriyet döneminde ikinci kademe için kullanılan tüm Türkçe dersi öğretim programlarıdır. 1924 (1340) Lise Birinci Devre Müfredat Programı, 1929 Ortaokul Türkçe Programı, 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı, 1938 Ortaokul Türkçe Programı, 1949 Ortaokul Türkçe Programı, 1962 Ortaokul Türkçe Programı, 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı ve 2006 Türkçe Dersi (6,7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ile birlikte 8 Türkçe öğretim programıdır.

Veri Toplama Araçları

İçerik analizinde kod ve kategoriler kullanılmıştır. Bu kategoriler veya temalar, yapılacak doküman analizinin de temel kategorileri olacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 228). Bu çalışmada sosyal, teorik, estetik, siyasi, iktisadi, dini değerler kategorileri ve Yaman (2009)'ın Türkçe dersi için geliştirdiği "Ders Kitaplarındaki Değerler Formu (DKDF)" içinde ifade edilen 62 değer ifadesi ise kodları oluşturmaktadır. Formda değerler sosyal, teorik, estetik, siyasi, iktisadi ve dini değerler olmak üzere 6 başlık altında gruplandırılmıştır. Spranger'den ve daha sonra ondan ilham alarak "Study of Values" adlı geniş bir çalışma yapan Allport, Vernon ve Lindzey (1960) den sonra değerleri altı grup halinde toplamak âdet olmuştur: estetik, teorik, iktisadî, siyasî, sosyal ve dini değerler (Aktaran: Güngör, 1998, s. 84). Bu altı başlık yapılan doküman incelemesinde Sosyal değerlere hoşgörü olmak, kendine saygı duymak, yardımseverlik, insanlara karşı dürüst olma gibi değerler örnek verilebilir. Yaratıcılık, bilgiyi uygulama, merak duyma, bilimsel bilgi sahibi olma gibi değerler, teorik değerler başlığı altında yer alan değerlerdir. Bireysel üslup, sanathı anlatım, hayal gücü gibi değerler ise estetik değerler içinde yer alır. İnsan hakları, düşünce ve ifade özgürlüğü gibi değerler siyasi değerler altında değerlendirilir. İktisadi değer olarak tutumlu olmak, kazancını doğru kullanma karşımıza çıkarken; güzel ahlak ve kanaat etme gibi değerler dini değer adı altında karşımıza çıkmaktadır.

Verilerin Analizi

Türkçe öğretim programları önceden belirlenen kod ve kategoriler çerçevesinde iki araştırmacı tarafından incelenmiş ve üçüncü bir araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir. Böylece araştırmacının güvenilirliğini ortaya koymasından verilerin tutarlığına bakılmıştır. Bunun yanında araştırmacının güvenilirliğini artırmak için araştırmacının her aşamasını ve izlenen yolu tanımlamak gerekir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010). Araştırma sonunda önceden belirlenen değer ifadesi olan kodlamalara ek farklı bir değer ifadesine rastlanmamıştır. Kodlamada temel birim cümle alınmasına karşın, hazırlanan programların hedeflerine vurgu yapan sözcük ve sözcük grupları da kodlamaya dâhil edilmiştir. Kategori ve kodlar altında toplanan cümle, sözcük veya sözcük grupları, ilgili Türkçe öğretim programı altında değerlendirilerek Türkçe öğretim programlarının hazırlanmasında ele alınan değer aktarımındaki sistematik anlayış ortaya koymaya çalışılmıştır. Özellikle belirlenen kategoriler dikkate alınarak bulgular yorumlanmış ve yorumu en iyi ifade eden cümle, sözcük veya sözcük grubu ile örneklendirilmeye çalışılmıştır. Değer ifadeleri olan kodların varlığı (1) veya yokluğu (0) çerçevesinde bir değerlendirmeye gidilmesinden dolayı kodlamaya giren cümle, sözcük veya sözcük grubunun sayısı önem arz etmemiştir. Kategoriler çerçevesinde ele alınan değer ifadelerinin varlığı veya yokluğu değerlendirmeye tabi tutulduğundan kodlamaya giren tüm ifadeler araştırma bulguları altında toplanmamış, bulguları destekler mahiyette örnek cümle, sözcük veya sözcük grupları ile desteklenmiştir.

Bulgular

1924 (1340) Lise Birinci Devre Müfredat Programında Yer Alan Değerler

1924'te hazırlanan Türkçe programı Cumhuriyet Döneminde hazırlanan ilk Türkçe dersi programı olması ve kısa bir zaman içinde ihtiyaçlara yönelik hazırlanması programın çerçeve program niteliğini taşımasına neden olmuştur. Dolayısıyla bu Türkçe programının içeriğinde ifade edilen değerler dolaylı bir anlatımla, genel bir bakış açısıyla ele alınmıştır. “*Tarihte siyasi cereyanları da müessir olmuş zevatı milletimizin mefahirinden sayıyoruz; ibtidailerde harp kahramanlarına kıyasen âlim ve sanatkârları da tanımak icap eder* (MEB, 1924).”

1924 Türkçe programında iktisadi, siyasi ve dini değerlere hiç yer verilmemiştir. Programda az da olsa estetik, sosyal ve teorik değerlere yer verilmiştir. “Kıraat vasıtasıyla “okumak zevki” verilir; talebenin lisana ait vukufu artar; şive ihtilafları kaldırılır; tabiata ve cemiyet hayatına ait mevzuların iyi, doğru, güzel numuneleri karşısında çocukların iradesi, duyusu, düşüncesi inkişaf eder (MEB,1924),; “Edebiyatın gayesi bilhassa güzellik ve bedii heyecanlardır. Lakin kıraat dersinde vazih ve mantıklı bir fikir istikameti verilmek suretiyle talebeyi doğru ve iyi düşündürmeye çalışılır (MEB, 1924).”

1924 Türkçe programında edebi metinler ile Türkçe dersi işlenmesi ve dolayısıyla aktarılan değerlerin de edebi metinler yoluyla kazandırılma vurgusu yapılmıştır. “İntibah devrinden sonra inkişaf eden medeniyet, Yunan ve Latin harsından kuvvet almıştır. Son asırların daha mütemeddin milletleri şarkın fikir, felsefe, sanat telakkileri haricinde bazı esaslarla tekâmül etti; biz milli ve insani terbiye sahasında Avrupa edebiyatının kıymetli eserlerinden müstağni kalamayız. Bu sebeple dokuzuncu sınıfta okunacak hikâye, temaşa, destan, gibi yazı nevilerinin tarihi tekemmülleri de muhtasaran konmalı hele son sınıfın edebiyat şubesinde müverrih ve münekkitlerce büyük sanatkar addolunan şair ve muharrirler hakkında da izahat verilmelidir (MEB, 1924)”.

1929 Ortamektep Türkçe Programında Yer Alan Değerler

1929 Türkçe programında yer alan sosyal, teorik, estetik değerler, 1924 Türkçe programı ile karşılaştırıldığı zaman bu değerlere daha fazla yer verildiği ve bu değerlerin daha ayrıntılı bir biçimde ele alındığını söyleyebiliriz. Özellikle programın hedefleri belirtilirken sosyal, teorik ve estetik değerlerden bahsedilmiştir.

Bu Türkçe programında ilk defa yer alan sosyal değer içerikli ifadeler sonraki bazı programlarda da aynı şekilde yer bulmuştur. “*Milli, İçtimai, Ahlaki Gaye: Talebeye asil mefkûreler, milli vatani, kahramanca duygular telkin etmek, seciyesini teşkile yardım eylemek, onu içtimai, milli hayatta daha müsmir ve daha faal bir fert olmak üzere yetiştirmek* (MEB, 1929; 1931; 1938)”. 1929 Türkçe programında sosyal değerler, önceki programa göre daha fazla yer bulmasına rağmen genel ifadelerle bahsedilmeye devam edilmiştir. “*Türkçe dersleri umumiyetle malumat vermekten ziyade talebeyi faaliyete sevk etmek gayesini takip etmelidir. Bu dersler talebeye birtakım hakikatleri kuru kuruya öğretmekten ziyade, onlardan mefkûreler; tavırlar, maharetler ve itiyatlar kazandırmaya bir vasıta olarak kullanılmalıdır. Bu itibarla Türkçe dersleri bir ilim olarak değil;*

bir sanat olarak tedris edilmeli ve nazari olmaktan ziyade ameli bir haiz olmalıdır (MEB, 1929)”; “Mesela talebenin hakikaten hasta olan arkadaşlarına hatır sormak için mektup yazmaları böyle içtimai bir saik üzerine yazı yazmaları demektir. Mektubu muhayyel bir hastaya yazdırmaktansa sırası gelince talebenin alakadar oldukları bir hastaya yazdırmak daha terbiyevidir (MEB, 1929).”

1929 Türkçe programında teorik ve estetik değerler, program hedefleri başta olmak üzere yazma ve okuma konularında ayrıntılı olmasa da sistemli ifadeler ile yer almaya başlamıştır. “Okuduğu bir parçanın veya edebi bir eserin en can alacak noktalarını hulasa şeklinde tahlil ve ifade etmek (MEB, 1929)”; “Değerli muharrirlerin eserlerini okumaktan zevk almak ve değerli eserler hakkındaki bilgilerini gittikçe arttırmak ve eserlerden hakiki kıymeti olanlarla zayıf olanlarını birbirinden ayırmak iktidarını kazanmak (MEB, 1929)”; “Orta mekteplerin birinci, ikinci, üçüncü sınıflarında edebi kıraat derslerinin umumi hedefi talebede inkişaf etmek üzere olan ilk gençlik devresini hassasiyetine faydalı bir cereyan vermek; gençleri iyi kitap okumaya istekli ve iyi eserlerden hoşlanır bir hale getirmek, kıymetli eserler vasıtasıyla gençlerin seciyesinin inkişafına, boş zamanlarında iyi eserleri okuma itiyadının teşekkülüne hizmet etmektir (MEB, 1929).”

1929 Türkçe programında dini değerlere hiç yer verilmemiş; iktisadi ve siyasi değerlerden çok az bahsedilmiştir. “Talebenin gireceği herhangi meslekte azami muvaffakiyetini temin etmek (MEB, 1929)”; “Hikâyelere, fiil ve hareket gösteren eserlere ve bilhassa milli ve vatani mevzularla, cumhuriyeti, Türk inkılâbını ve kahramanlığı sevdirecek mevzulara ehemmiyet verilmelidir (MEB, 1929).”

1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programında Yer Alan Değerler

1931 yılında ortaokulların müfredat programlarının yeniden düzenlenmesi esnasında Türkçe derslerinin sadece gramer müfredatının yeniden düzenlendiği belirtilir. (TC Maarif Vekâleti, 1931 Aktaran: Temizyürek ve Balcı, 2006). Dolayısıyla 1929 Türkçe programında yer alan değerler, 1931’de hazırlanan Türkçe programında aynen yer almıştır. Düzenlenen gramer müfredatında herhangi bir değere rastlanmamıştır. “Öğretmen talebeyi maksatlarını temiz bir Türkçe ile ifade etmeye alıştırmalı, Türkçe karşılığı olan yabancı kelimeleri kullanmaktan onları men etmelidir (MEB, 1929; 1931).”; “Sade yazılmış güzel eserlerle doğrudan doğruya talebeyi temas ettirerek kendilerinde üslup zevkini uyandırmak (MEB, 1929; 1931).”; “Başlıca büyük muharrirleri tanımak,

hayatları ve başlıca eserleri hakkında bilgisi olmak ve bu muharrirlerin gerek kendi zamanlarında ve gerek bizim zamanımızda ehemmiyetlerini muhafaza etmiş olmalarının sebebini bilmek (MEB, 1929; 1931).”

1938 Ortaokul Türkçe Programında Yer Alan Değerler

1938 Türkçe programı 1931 Türkçe programının yeniden düzenlenmiş halidir. Dolayısıyla 1938 Türkçe programında yer bulan değerler 1931 Türkçe programı ile hemen hemen aynıdır. Sosyal değer olarak sadece bir ekleme mevcuttur. *“Marazı karakterleri tasvir eden eserlerle bedbinlik telkin eden ve ulusal ülkülerimize aykırı bulunan eserleri talebeye okutmaktan sakınmalıdır (MEB, 1938).”*

1949 Ortaokul Türkçe Programında Yer Alan Değerler

1949 Türkçe programı önceki programlara kıyasla sosyal, teorik ve estetik değerlere daha belirgin ve açıklayıcı ifadelerle yer vermiştir. *“Konudan ayrılmamak ve başkaları hakkında nezaketsizlik bulunmamak şartıyla bir tartışmaya katılabilmek, gerekince bir mesele hakkında fikrini ve bilgisini ileri sürmek (MEB, 1949)”*; *“Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, onlarda yaş ve seviyelerine göre yazılmış faydalı kitap ve yazıları arama, bulma ve okuma için devamlı bir ilgi uyandırmak (MEB, 1949)”*; *“Basit atasözü ve deyim açıklamaları, bunların yerinde kullanılabilmesi (MEB, 1949)”*; *“Öğrencilere türlü konularda bilgi kazandırmak, türlü bilim ve inceleme çalışmalarının gerektirdiği okumalarda edinilen yetenekleri geliştirmek (MEB, 1949).”*

Bu programda önceki programlarda olduğu gibi edebi metinler ile estetik değer öğretimi söz konusudur. Fakat bu değerlerin öğrenciye aktarılmasında edebi metinler dışındaki farklı kaynakların da kullanılabilmesi belirtilmiştir. *“Dinlenen bir müzik parçası, seyredilen bir film hakkında tenkitlerde bulunmak ve hükümlere varmak (MEB, 1949).”*

Dini değer olarak güzel ahlak kavramı dışında “dini bayramlar” ve “bayramlaşmak” kavramları 1949 Türkçe programında karşımıza çıktığı görülmektedir. Önceki programlarda olduğu gibi iktisadi ve siyasi değerlere yok denecek kadar az yer verilmiştir.

1962 Ortaokul Türkçe Programında Yer Alan Değerler

1962 Türkçe programı, 1949 Türkçe programının gözden geçirilip tekrar yayınlanmış hali olmasından ötürü değerler bakımından dikkate değer yenilik ve eklemeler söz konusu olmamıştır. Ancak diğer programlarda birkaç yerde değinilen siyasi değerler 1962 Türkçe programında daha çok yer bulmuştur. “*Her çocuğun düşündüğünü ortaya koyabilmesi ve sınıfça bundan yararlanılması için, sınıfta iyi bir konuşma düzenin kurulması şarttır (MEB, 1962)*”; “*Başkalarının fikirlerine kendininkine uymasa da saygı göstermenin, düşündüklerini açık yüreklilikle söylemenin, bir eğitim ve nezaket işi olduğuna inandırıcaktır (MEB, 1962).*”

1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programında Yer Alan Değerler

Programda siyasi, iktisadi ve dini değerler ya hiç yer almamış ya da kendinden önceki programlar gibi muğlâk ve genel ifadelerle yer almıştır. Programdaki sosyal, teorik ve estetik değerler dikkate alındığı zaman 1962 programında yer alan değerlerin sadece biraz daha ayrıntılı bahsedildiği görülmüştür. “*Çocuğa tavsiye edilecek eserler değerli olmalı; onun ilgisini çekecek, klasik yani okulda okutulabilecek bir nitelik taşımalı; konusu yurt, ulus ve doğa sevgisini aşılایp beslemeli, milli şuur, ulusal coşkuyu güçlendirici olmalı; ahlak duygusuna aykırı bulunmamalı; hayata karşı iyimserlik, insanlığa karşı sevgi aşılmalı; Türk tarih ve inkılâbının özelliklerini gösterebilmeli; çocuğu düşündürüp duygulandıran, ona neşeli ve sağlıklı karakter kazandıracak nitelikte, üslubu sağlam eserler yeğ tutulmalıdır (MEB, 1981).*”

2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında Yer Alan Değerler

2006 Türkçe dersi programı hazırlanırken temel alınan yaklaşım programın değerlere bakış açısını özetler niteliktedir. “*Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2006, s. 3).*”

2006 Türkçe dersi programı, Türkçe ders kitaplarında yer alan “tema” ve “alt tema” kavramları sosyal, estetik ve siyasal birçok değere hitap etmektedir. Va-

tan sevgisi, millet sevgisi, Türk büyükleri, konukseverlik, dostluk, yardımlaşma, sorumluluk, bağışlama gibi alt temalar sosyal değerlere; güzel sanatlarımız, hayal, çevremiz, mizah, tiyatro, güzellik gibi alt temalar estetik değerlere; bireysel haklar, insan hakları, hakkını savunma, özgürlükler gibi alt temalar siyasal değerlere doğrudan kaynaklık eden alt tema örnekleridir.

2006 Türkçe dersi programında sosyal değerler programın her aşamasında sistemli ve ayrıntılı bir biçimde kendine yer bulmuştur. 2006 Türkçe dersi programı amaçları itibari ile sosyal değerlere vurgu yapar. “*Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır* (MEB, 2006, s. 4).”

Bu program konuşma, dinleme ve okuma becerileri konusunda öğrenciye kazandırılması öngörülen birçok sosyal değere işaret eder. “*Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler* (MEB, 2006, s. 13).”; “*Dinlenenle ilgili soru sormak, görüş bildirmek için uygun zamanda söz alır* (MEB, 2006, s. 13).”; “*Konuşmasını belirlenen sürede ve teşekkür cümleleriyle sona erdirir* (MEB, 2006, s.21).”

Türkçe dersi öğretim programında yer alan ara disiplinler, Türkçe dersi öğretim yöntemleri, okuma ve dinleme metninde bulunması gereken özellikler başlıkları altında bulunan birçok ibare sosyal değerlere vurgu yapmaktadır. “*Yakın çevresindeki ortak miras ürünleri hakkında bilgi toplar* (MEB, 2006, s. 54).”; “*Verdiği kararın sorumluluğunu üstlenir* (MEB, 2006, s. 54).”; “*Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır* (MEB, 2006, s. 56).”; “. *Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır* (MEB, 2006, s. 56).”; “. *Tartışmanın, bir amaç değil, gerçeği bulmak için bir araç olduğunu akıldan çıkarmamalı, karşılıklı saygı ve hoşgörü içerisinde olmasına özen göstermelidir* (MEB, 2006, s. 65).”

Teorik değerlerden, 2006 Türkçe dersi programının genel amaçları, amaç ve kazanımlar, öğrenme-öğretme süreci, metinlerde bulunması gereken özellikler gibi birçok başlık altında bahsedilmiştir. “*Öğrenciler, bağımsız olarak öğrenmeyi, çeşitli araştırma teknikleriyle bilgiye ulaşmayı, değerlendirmeyi, sorgulamayı ve yorumlamayı hayatının bütün safhalarında bir alışkanlık hâline getirir* (MEB, 2006, s. 9).”; “. *Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri* (MEB, 2006, s. 4).”; “*Belirli bir konuyu olumlu ve olumsuz yanlarıyla ve tarafsız bir bakış açısıyla*

değerlendirerek yorum yapma, fikir ve çözüm üretme becerilerini geliştirmektedir (MEB, 2006, s. 64).”

2006 Türkçe dersi programında yer alan estetik değerlerin hemen hepsi temel dil becerileri olan dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma amaç ve kazanımları, okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler içinde kendine yer bulur. “*Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder* (MEB, 2006, s. 15)”; “*Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir* (MEB 2006, s. 21)”; “*Sözün ezgisine dikkat ederek okur* (MEB, 2006, s. 25)”; “*Elektronik ortamdaki yazışmalarda biçim ile ilgili kurallara uyar* (MEB, 2006, s. 30).”; “*Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir* (MEB, 2006, s. 56)”; “*Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır* (MEB, 2006, s. 56).”

Programın birçok aşamasında öğrenciye kazandırılması gereken siyasi değerlerden bahsedilmiştir. “*Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri* (MEB 2006, s. 4)”; “*Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemini fark eder* (MEB 2006, s. 54)”; “*Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır* (MEB, 2006, s. 56)”; “*İnsan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır* (MEB, 2006, s. 56)”; “*Belirlenen yönetime uygun olarak ortaya çıkan fikirleri oylamaya sunmalı ve rapor hazırlatmalı* (MEB, 2006, s. 64).”

Programın amaçlarından biri olarak yer alan “*Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır* (MEB, 2006, s. 4)” amacı yer almasına rağmen bu programda dini değerlere önceki programlarda olduğu gibi yok denecek kadar az yer verilmiştir. İktisadi değerler de programda kendine çok az yer bulmuştur.

Sonuç, Öneriler ve Tartışma

İlköğretim ikinci kademe için uygulanan 2006 İlköğretim Türkçe dersi programı hariç tutulacak olursa Cumhuriyet dönemi boyunca uygulanan yedi programda değerlere çok az yer verildiği söylenebilir. Bu yedi programda sosyal, teorik ve estetik değerler karşımıza çıkarken dini, iktisadi ve siyasi değerlere ya hiç yer verilmemiş ya da çok az değinilmiştir.

2006 İlköğretim Türkçe dersi programına kadar değerler, genel ve muğlak

ifadelerle yer almıştır. 2006 İlköğretim Türkçe dersi programında ise sosyal, teorik, estetik ve siyasi değerler açısından belirgin ve özel ifadeler mevcuttur. Teorik değerlerin ayrıntılı, açıklayıcı ele alınmasının en önemli sebebi yapılandırıcı yaklaşıma göre hazırlanmış olması olarak ifade edilebilir. Programdaki teorik değerlere yapılan bu vurgu programın giriş bölümünde ve ulaşılmaması beklenen temel becerilerin ifade edildiği bölümde kendini göstermektedir. “*Öğrencilerin edindikleri birikimler üzerine yenilerini inşa etmeleri, karşılaştıkları sorunlara alternatif ve yaratıcı çözümler üretmeleri, bir grup içerisinde beraber çalışma bilinç ve cesaretine ulaşmaları, üretme ve tartışma etkinliklerine katılmaları, farklı araştırma yöntem ve tekniklerini kullanmaları, olay ve durumları kendi deneyimlerinden hareketle doğru olarak anlamaları, disiplinler arası bir bakış kazanmaları Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın temel amaçlarını oluşturmaktadır* (MEB, 2006, s. 2).” Programda öğrencinin ulaşması öngörülen dokuz temel becerinin dördü teorik değerdir. “*Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma* (MEB, 2006, s. 5).”

Özellikle 2006 Türkçe dersi programı siyasi değerler açısından önemli bir yere sahiptir. Daha önceki programlarda siyasi değerlere yok denecek kadar az yer verilirken 2006 Türkçe dersi öğretim programında bu değerler önemli ölçüde yer almıştır. Önceki programlarda siyasi değerlerden çok devlet politikasının bir sonucu olarak ortaya çıkan uygulamalara yer verilmiştir. “*Milli, vatani mevzular. Türk cumhuriyetinin ve Türk inkılâbının muhtelif cephelerine dair mevzular* (MEB, 1929)”; “*Okulda her öğretmen, Ulu Önder Atatürk’ün başına geçtiği ve başardığı Türk Dili İnkılâbını talebeye aşlamak ve hazmettirmeyi ulusal bir ödev bilmelidir* (MEB, 1938).” 2006 Türkçe dersi programından önceki programlarda bir siyasi değer olarak sadece “vatan sevgisi” kavramına vurgu yapılırken; 2006 Türkçe dersi programında “demokrasi”, “düşünce özgürlüğü”, “ifade özgürlüğü”, “hak ve özgürlükler” ve “insan hakları” gibi siyasi değerler programda yer almıştır.

Tüm Türkçe dersi programlarında sosyal değerlere diğer değerlere kıyasla daha fazla yer verildiği söylenebilir. Fakat bu sosyal değerler çoğu zaman belli başlıklar altında tüm programlarda tekrar edilen bir yapıda karşımıza çıkmaktadır. Özellikle “milliyetçilik”, “vatanseverlik”, “Türkçeyi doğru kullanma” ve “iyimserlik” gibi sosyal değerler hemen hemen her programda tekrar edilmiştir. 2006 Türkçe dersi programında yer alan temalar özellikle sosyal değerlerin birçok başlık altında ele alınmasını sağlamıştır. “*6. sınıfta “Sevgi”, 7. sınıfta “Millî Kültür”, 8. sınıfta “Toplum Hayatı” zorunlu ana temalardır. Zorunlu temalar diğer sınıflarda da işlenebilir* (MEB, 2006, s. 61).

Türkçe derslerinde, farklı edebî eserler aracılığıyla öğrencilerin konuşma, yazma, okuma ve dinleme becerileri geliştirilmesi hedeflenmekte ayrıca incelenen eserlerdeki değerler öğrencilere aktarılmaktadır (Yaman ve diğerleri, 2009, s. 108). 2006 Türkçe dersi programı da dahil tüm Türkçe dersi programlarında estetik değerler edebî metinler ile öğrenciye sunulması öngörülmüştür. Özellikle 2006 Türkçe dersi programı ile birlikte “bireysel üslup”, “sanatlı anlatım”, “hayal gücü” gibi estetik değerler daha ayrıntılı ve vurgulu bir şekilde ifade edilmiştir.

Türkçe öğretim programında, “*Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır* (MEB 2006, s. 4)” ibaresi yer almasına rağmen dini değerlere ya hiç yer verilmemiş ya da çok az değinilmiştir. Özellikle iktisadi değer olarak “tutumlu olmak” ve dini değer olarak “güzel ahlak sahibi olmak” değerlerinin yeni hazırlanacak programlarda yer alması sağlanabilir.

Öğrencilere kazandırılacak değer öğretimi çalışmalarında öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlara uygun davranışlara öncelik verilmeli ve önem sırası gerilere düşen davranışları hatırlatıcı, farkındalık oluşturuçu çalışmaların yapılması gereklidir (Yiğittir, 2011, s. 39). Türkçe dersi öğretim programı hazırlanırken “değerler” konusunda bilimsel araştırmalara yönelik veriler ve özellikle yerli değer sınıflamaları dikkate alınmalıdır.

Yapılan bu araştırmanın bulguları göstermiştir ki incelenen ilköğretim ikinci kademe için hazırlanan Türkçe dersi programlarında değerlerin aktarımına ilişkin vurgular yapılmasına rağmen birçok değer ifadesinin yer almadığı görülmüştür. Uygulamada olan 2006 İlköğretim Türkçe dersi programı değer aktarımı ve aktarılması gereken değerler ile ilgili incelen diğer programlara nispeten daha fazla yer verdiği görülmüştür. Fakat 2006 ilköğretim Türkçe dersi programı da dahil ilköğretim ikinci kademeye hitap eden bütün programlarda değer aktarımına yönelik bir sistematığın olmadığı görülmüştür.

Kaynakça

- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Allport, G. W., Vernon, P. E. ve Lindzey, G. (1960). *A study of values*. Boston: HoughtonMifflin.
- Bulut, S. (2011). *Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, Ö. (2010). *Eğitim Sözlüğü*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirtaş, T. (2012). *Nasreddin Hoca Fıkralarının Estetik Değeri*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). *Karakter Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Eyüp, B. (Ekim,2011). *Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Değerler* [Bildiri], Değerler Eğitimi Sempozyumu, Eskişehir.
- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet Dönemi (1929-1930, 1949,1981) Ortaokul Türkçe Öğretimi Programlarının İçerik Genel ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırmalı Gelişim Düzeyi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 11-26.
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar Ahlak Psikolojisi Ahlaki Değerler ve Ahlaki Gelişme*. Profesörlük Tezi. İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Güven, S. (2013). İlköğretim Ders Programlarının Öğrenciye Kazandırılması Hedeflenen Değerler Açısından İncelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), 355-374.
- Hökekleli, H. (2013). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karatay, H. (2011). Karakter Eğitiminde Edebi Serlerin Kullanımı. *TurkishStudies - International PeriodicalForTheLanguages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), 1398-1412.

- Kuçuradi, İ. (2013). *İnsan ve Değerleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kurtdede-Fidan, N. (2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(2), 1-18.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How school can teach respect and responsibility*. New York: Bantam.
- Maarif Vekâleti, (1340). *Lise Birinci Devre Müfredat Programı*. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Maarif Vekâleti, (1929). *Orta Mektep ve Liselerin Türkçe Müfredat Programı*. Ankara: Yeni Gün Matbaası.
- Maarif Vekâleti, (1931). *Ortaokul Müfredat Programı (1931-1932 ders senesi tadilatı)*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- MEB, (1938). *Ortaokul Programı*. Ankara: Mili Eğitim Basımevi.
- MEB, (1949). *Ortaokul Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1962). *Ortaokul Programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (1981). *İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB, (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Pamuk, A. (2007). Karakter Eğitimi Programları ve Eleştirisi: İnsan Temelli Evrensel Ahlâk Yasası Mümkün mü? *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 42-47.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 763-780.
- Temizyürek, F. ve Balcı, A. (2006). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TDK, (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yaman, H., Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 407-416.
- Yiğittir, S. (2011). Değerler Eğitimi Neden Ve Nasıl. *Gönüllü Eğitim Dergisi*, 17, 36-39.

Values Involved in Turkish Lesson Curriculum in Second Stage of Elementary Education

Feride İDİ TULUMCU *

Fatih Mehmet TULUMCU **

Abstract

The aim of this research is to examine the values involved in Turkish course curriculum in second stage of elementary education in Republic Period. Turkish course curriculum which were prepared for second level of elementary education between years 1924 and 2013 (1924, 1929, 1931, 1938, 1949, 1962, 1981, 2006 Turkish <course curriculum) were examined. Research data have been obtained in accordance to “Values Form in Coursebooks (DKDF)” which consists of 62 articles, created by Yaman (2009). Values in the form were categorized into six groups such as aesthetics, theoretical, financial, political, social and religious. In processing the data, document review was carried out and data were evaluated through content analysis. As a result of this research, it has been discovered that social values are highlighted most in Turkish curriculum. Literary texts appear as the most significant tool in earning aesthetical values. In 2006 Turkish course curriculum, the idea which is aesthetic values cannot be handled only through literary texts came to the prominence, and the effect of persistently-developing and improving technology has also been emphasized. Political values were reflected in Turkish course curriculum by taking characteristics of the period into consideration; on the other hand,

* Res. Assist., Sakarya University, Faculty of Education, Turkish Education Department

Address for correspondence: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Hendek-Sakarya

E-mail: ferideidi@sakarya.edu.tr

** Res. Assist., Sakarya University, Faculty of Education, Turkish Education Department

E-mail: ftulumcu@sakarya.edu.tr

political values, especially, in Turkish curriculum of Elementary Education, Year 2006 has been discussed in a universal context. Theoretical values have been found to be discussed in a detailed way in Year 2006 curriculum due to the influence of constructivism and these values were found systematically in the curriculum. Since activity-based and student-centred approaches are the most significant factors in earning basic languages skills, theoretical values appear to be the most essential factor in determining these basic skills expected to be achieved through year 2006 curriculum. It has been found that in all curriculums, religious and financial values have given little places than the others. Findings of the research have been interpreted in the light of existing literature and several suggestions have been made.

Introduction

The notion “value” and “values education” has been a subject in every scientific field at which human and society take place. Sense of value underlies our relationships with others and ourselves, what others and we do and create, our interest, and our existence as an individual, the integrity of our ties with our close environment, time, past and future, underlies the concept of human – what we expect from human and ourselves (Kuçuradi, 2013, p. 5). The notion “value” is defined in Turkish Dictionary (2005, p. 485) as “an abstract measurement which helps determine the importance of something, a rate which is equivalent for the amount of something we assess, “and “an integrity of moral and tangible elements involving social, cultural, financial and scientific values”. If notion of value is a definition which shows whether something is desirable or not, then value is a belief about whether something is desirable or not (Güngör, 1998, p. 27). Values are generally phenomenon believed, desired and used as a scale for behaviors (Yaman, et. al, 2009, p. 108). Values which vary from person to person and from society to society have been defined by the researchers differently and discussed from different perspectives in different disciplines. As a matter of fact, if value had a unique definition, peace would be everywhere in the world and there wouldn't be any conflict and everybody would act according to that main rule (Demirtaş, 2012). Demirel (2010, p. 31) has define dedication of values “as set of ideas taught in schools that deal with how students should think and feel when they encounter a right or wrong situation”.

Formal education institutions have a significant role in raising Turkish children as individuals who would recognize, know and adopt national, ethical, moral and cultural values and in transferring, conserving and spreading our values (Şen, 2008, p.769). All these have been planned through curriculums for each

discipline which provide education at this level and for each educational level. All lessons included in school curriculum should be related to each other and complete each other in order to achieve this aim (Hökelekli, 2013, p. 281). As Lickona says (1991), good character could not be built automatically; it develops in time by the help of processes including; teaching, modeling, learning and practice. Schools are responsible for this, as well. It is mandatory to develop civilized and conscientious teaching philosophy at schools in order to raise students with good character and achieve efficient education (cited by Pamuk, 2007, p. 44).

In considering the issue in terms of curriculum, it is understood that in today's schools, acquiring the student with knowledge is not enough, great attention must be paid to the importance values in raising citizens who can stand on their own feet, are good and respectful to laws (Yığittir and Öcal, 2010, p. 408). Curriculum is a mechanism of experience which covers all activities related to instruction of a lesson planned to develop an individual at or outside school (Demirel, 2012, p. 6). Curriculum is a program which aims to determine the relevant the lessons, and how these lessons will be conducted in accordance with the aims and objectives, and how teachers can use these planned and mapped lessons in different stages. Therefore, curriculums should be reviewed neutrally at certain intervals and necessary changes should be made in order to raise educated and qualified manpower in accordance with needs of the society and in the requested quality (Girgin, 2011, p. 12).

The content of educational activities performed in schools whether it be direct or indirect curriculum is formed by expectations of the society and individual (Ekşi and Katılmış, 2011). In education of values, it needs to be arranged in a way to help values in the curriculum be adopted (Kurtdele-Fidan, 2009, p. 17). Human-beings become socialized together with the values and notions earned within the language and being integrated by certain way of thinking and by conducting activities such as learning by the help of language, putting what they learn into practice and interpretation (MEB, 2006, p. 2). In addition to the mission of Turkish lesson which is to develop skills such as speaking, writing, listening, watching, visual reading and grammar, it has also the mission of transferring culture and values to the future generations, for language is a transporter of values of a society. All moral, social, cultural values of a nation are hidden in language (Akyol, 2010, p. 5).

Turkish lesson aims not only writing/reading properly and correctly, listening effectively, putting grammar rules into practice or effective speaking but also equipping an individual with national, moral, social and universal values (Şen, 2008, p. 764). The most important tools that serve for these aims are texts in Turkish courses. In addition to the fact that each lesson has a specific subject focus to be taught, character education is highly effective for using moral reasoning and values analysis methods for transferring values since Turkish lessons are given based on literary texts (Karatay, 2011, p. 1403). Hence, Turkish lesson plays an active role within community life because it both includes teaching mother language and helps teaching via literary texts. Social aspect of Turkish lesson outweighs other courses due to the subjects it involves, the way of discussing a subject and methods it uses. Turkish lessons aim to help students obtain attainment via texts by the help of good examples of language (Bulut, 2011, p. 49). For Akyol (2010, p. 61)', responsibility of Turkish lesson is a bit more than other lessons in teaching values because values and cultural background are transferred to the new generations via language.

Aim of the Research

The fundamental aim of this research is to examine values included in Turkish curriculum of second stage of elementary education of Republican Period.

Importance of the Research

This research is important in terms of determining to what extent expressions of values handled in direct or indirect way in the curriculums examined can guide in transferring them to the students within a certain system.

Relevant Researches

Turkish lesson curriculums prepared for the first and second stages of the elementary education were examined from the time of the establishment of the Republic to our current time by Eyüp (2011) while the curriculum that aimed to help students earn values at the elementary education stage were examined in a study by Güven (2013). Moreover, in studies by Yaman (2009), Şen (2008) and Karatay (2011), texts that used in Turkish instruction are discussed in terms of values. In another study by Akyol (2010), the theme of love involved in Turkish course books of 6th graders in the elementary school was examined in terms of education of values.

Population and Sample

The research has been made based on the population. No sample has been taken. The population of the research is the whole Turkish lesson curriculum for second stage of education in Republican Period.

Research Model

In processing the data, document review method was used and the data were evaluated through content analysis. Document review is a qualitative research method used in order to analyze some written materials such as books, magazines etc. And, works such as photos, films and the like which possess relevant information about the past (Karasar, 2008, p. 183). Content analysis is to classify , to summarize verbal or written data for a specific problem or aim, and put them into categories by reviewing in order to measure certain variables or notions and to infer a certain meaning (Büyüköztürk and et. al, 2010).

Data Collection Tools

In content analysis, code and categories have been used. These categories or themes will also be fundamental categories of document analysis (Yıldırım and Şimşek, 2013, p. 228). In this research, categories consist of social, theoretical, aesthetical, political, financial and religious values and codes are composed from 62 values mentioned in “Values Form in Course Books (DKDF)” developed for Turkish lessons by Yaman (2009). In the form, values are grouped under 6 categories such as social, theoretical, aesthetical, political, financial and religious. It has become a tradition to list values under six categories after Spranger and Allport, Vernon and Lindzey (1960) who made an extensive research titled “Study of Values” by being inspired by Spranger: aesthetical, theoretical, financial, political, social and religious values (cited by: Güngör, 1998, p. 84).

Data Analysis

Turkish curriculums were examined by two researchers through frame of codes and categories determined previously and all these monitored by a third researcher. Also, it is necessary to define every means and stage of the research in order to increase the reliability of the research (Büyüköztürk and et al., 2010).

Sentences, words or word phrases collected under the categories and codes were evaluated in terms of the relevant Turkish curriculum, and efforts were made in order to put forth the systematical perspective of in which values are included in preparing Turkish curriculum.

Findings

Financial, political and religious values were not included in Turkish curriculum of 1924. Aesthetical, social and theoretical values were given a very little place in the curriculum. In Turkish curriculum of 1924, it was emphasized that Turkish should be taught through literary texts, which, therefore, means the aimed values should be transferred and earned via literary texts.

In comparing social, theoretical and aesthetical values included in Turkish curriculum of 1929 to Turkish curriculum of 1924, it can be said that these values were given wider place and discussed in a more detailed way. In Turkish Curriculum of 1929, no religious values took any place and financial and political values were mentioned in a very limited way.

Examining the curriculums of secondary schools in 1931, it is found that only grammar curriculum of Turkish lessons was rearranged. (Board of Education of Turkish Republic, 1931 cited by: Temizyürek and Balçı, 2006). Therefore, values included in Turkish Curriculum of 1929 remained exactly as they are in Turkish Curriculum of 1931.

Turkish Curriculum of 1938 is the re-arranged version of Turkish Curriculum of 1931. Only one thing is added, which is social value.

Compared to the previous curriculums, in Turkish Curriculum of 1949, social, theoretical and aesthetical values were mentioned in more explicit and explanatory words. In this curriculum, the concept of teaching aesthetical value via literary texts was mentioned. However, apart from literary texts, the idea of transferring these values to students through different resources is stressed. Notions of “religious festivals” and “congratulating each other’s Bairam” were introduced in Turkish curriculum of 1949 without stressing their religious value. Financial and political values, however, were given very little attention.

Since Turkish Curriculum of 1962 was the republished version of Turkish Curriculum of 1949, no remarkable renewals and additions were made in terms of values. However, political values mentioned in some places in other curriculums took wider place in Turkish Curriculum of 1962.

In Turkish Curriculum of 1981, political, financial and religious values either did not take any place or presented in uncertain and general terms as in other previous curriculums. In taking social, theoretical and aesthetical values in the curriculum into consideration, it has been seen that only the values taking place in the curriculum of 1962 were mentioned in slightly more details.

Notions of “theme” and “sub-theme” involved in Turkish coursebooks based on Turkish curriculum of 2006 refer to many values such as social, aesthetical and political. Social values have always taken a place in a systematic and detailed way in every stage of the curriculum. Among theoretical values, general aims of the Turkish Curriculum of 2006 are mentioned under the sub-titles such as aims and gaining, teaching-learning process, and characteristics to be involved in the texts.

Nearly all of the aesthetical values involved in Turkish curriculum of 2006, be it fundamental language skills, aims and gaining find a place for themselves in reading texts. In many stages of the curriculum, the political values a student needs to be equipped with are mentioned.

Conclusion, Recommendations and Discussion

In efforts to teach students values and behaviors which are appropriate to the behaviors that students need to earn should take prominence and studies which remind and create awareness about the behaviors which fall behind in terms of importance are needed (Yiğittir, 2011, p. 39). While preparing Turkish lesson curriculum, data for scientific researches about “values” and especially national value classifications need to be taken into consideration.

The findings of this research indicate that the issue of teaching and transferring values to students did not receive the necessary attention in Turkish courses curriculum prepared for the second stage of the elementary education. It has been found that in Turkish course Curriculum of 2006 in Elementary Education which is currently in effect gives relatively wider place to the issue of teaching desirable values to students compared to other relevant curriculums. However, all curriculums of second stage of elementary education including the 2006 curriculum are found to be lacking systematic methods and ways for transferring these values.

Keywords- Turkish lesson curriculum, Values